

Egyik versem születéséről*

Akkoriban a versírás külön szertartással volt összekötve életemben. Ha valamit mocorogni éreztem magamban: többnyire csak inger volt, vágy, vagy – a legtöbb esetben külső kényszer – mert közeledett a végső leadási határidő a *Vigiliá*-ban, ha valami bizsergett bennem, egy-egy még ki nem próbált dallam-, ritmus- vagy rím-képlet, igyekeztem jól megebédelni, tehát a Hangliba mentem, a heti két potyaebédet ilyen napokon kebeleztem be, utána beültem a Papp-cukrászdába a Múzeum körúton, hogy befaljak egy-két francia krémet – ezt szerettem a legjobban, talán a tejszínhabjáért és karamell-ízű tetejéért –; de még ez sem volt elegendő, vettem tíz fillérért egy szelet mogyorós csokoládét, vagy ritkábban tizenkettőért egy szelet ugyancsak mogyorós tejcsokoládét. Kóricáló, szökdécselő szavakkal, ütemekkel borzas fejemben lefeküdtem Simon Gyuszi sezlonjára szundítani egyet. Borzas fejemre különben is büszke voltam, sokáig fésűm se volt és egyenesen örültem, amikor egyszer Ambrózy Gusztai – Haller Frédi, Hegedűs Zoli és Takáts Gyuszi részvételével – egy verses mesét írt rólam a *Színházi Magazin* gyermekmelléklete számára *Borzas Vég Gyurka* címen. A népszerűség jelét véltem felfedezni ebben, jövődő hírességem előszelét! S aztán, néhány perces szendergés után, előrántottam a tollamat vagy a ceruzámat és a sezlon mellé kirakott kis kockás füzetemet, majd némi fohászt küldve az Ég felé – megfogalmazatlan szavakkal – vártam, hogy „homlokon csókoljon a Múzsza”, hogy „megszálljon az ihlet”. S úgy látszik, aki hisz ebben, és nagyon könyörög érte, annál nem is marad el, mint ahogy azon a télen néhányszor nem maradt el. Egy derüs, napsütéses délután – a Dohány utcai szobánkba naponta egy-két órát besütött a nap – február közepe táján nagyot nyújtóztam az ebéd utáni álombamerülésből visszatornázva magam az életbe, és nagyhirtelenjében felvázoltam egy anapesztikus dallamot a kockás papírra. Azt hiszem, Kosztolányinál olvastam hasonlót, vagy talán pontosan ugyanaz volt. S hogy ezzel megvoltam, különféle szavakat kezdtem mormolgatni, hogy mennek-e a ritmusra, hogy most már saját szavaimmal is kipróbáljam a sorok dallamát s ez a néhány szó csúszott ki elsőnek a számon:

„Tegnap, mikor Anninak írni akartam”, – s valami váratlan asszociációval fölmerült bennem Anyácska neve, hogy ő is Anna s már folytattam is, szinte javítás nélkül, mintegy égi diktálásra:

*eszembe jutottál édesanyám, jaj,
eszembe jutott a neved, te is Anna
vagy, édesapám szemefénye, anyácskám.
Bár nem te tanítottál meg e nyelvre,
figyeld a fiad dadogó szavait és*

* Részlet a költő kiadatlan önéletrajzi művéből, *A gonosz angyal*-ból.

hallgasd türelemmel az égi hazában,
hol nincs magyar és nincs morva: csak ember.
Már nem tipegek, mint egykor, öledben,
de kellene néha a símogatásod,
szoknyádba fogózni szeretne fiacskád.

Húsz éve halott vagy, Anna Kovalcze,
Húsz éve emészti apámat a téboly,
még él az apám, pedig árva vagyok már:
nincs otthonom és haza nincs hova menjek.
Lásd, így vagyok én, ki talán sose látom
a Morva vizét, s magyarul dadogok csak,
így várom az őszt, a tavaszt s a halált is.
De áldalak édesanyám, hogy a véred,
a lomha cseh vér a Dunához elűzött
s útjába kerültél édesapámnak.

Két-három sor következett még, de azokról rögtön láttam, hogy tévútra siklottak, – a diktálás befejeződött, az ihlet kihült. Egy pillanatig még tűnődtem, hogy milyen címet adjak neki: *Anyámról*, *Édesanyám*, *Anyácska* – ezek a cím-ötletek merültek fel elsősorban, – de azonnal elhessegettem őket magamtól és a vers fölébe puritánul az ő nevét írtam, ami az anyakönyvi kivonatomban is ott volt, csak megfordítva, helyreállítva eredeti csehes sörrendjét, hogy a keresztneve legyen elől:

ANNA KOVALCZE

Mindez, ami egy év óta foglalkoztatott, sokszor öntudatlanul is, vele és apámmal kapcsolatban, amit egy-egy korábbi versemben próbáltam megfogalmazni, varázsütésszerűen kifaragódott ebben a néhány lány sorban, mely szinte az egy évvel azelőtt álmodott-tervezett „nagy család regény” nyitánya, valósággal mottója lett – mert úgy éreztem, legalábbis azokban az órákban, hogy azonnal folytatom, versben-prózában felváltva, ennek a regénynek, regénytömbnek az építését, ha már ilyen szép alapjaim vannak hozzá. Mert úgy éreztem, sőt meg voltam győződve, hogy egy parányi remekmű futott ki az ujjaim alól, talán az első életben – a sorjában majd ezt gyors ütemben követő oly sok mestermű első hírnökeként.

